

Het onderstaande citaat is overgenomen uit: "Doe mij een teken ten goede" van prof. Lekkerkerker, blz. 31 t/m 38:

Merkwaardig is, dat de brieveschrijvers weinig of geen oog hebben voor de samenhang van het „huis“, waarin de doop in het Nieuwe Testament plaatsvindt. Het moderne individualisme, dat de mens alleen-op-zichzelf ziet, heeft hen wel in de greep. Ik meen daarom als een tweede opmerking de grote betekenis van het gezin in Oud en Nieuw Testament nog eens te moeten onderstrepen. Abraham werd besneden met al wat in zijn huis geboren is. Rachab werd gered met haar gehele familie. Jozef deelt mede aan de Farao: „mijn broeders en het huis van mijn vader zijn tot mij gekomen" (Genesis 46 : 31). Het sabbatgebod gaat over mij mét mijn zoon en dochter, mét mijn dienst-knecht en dienstmaagd. Op het Loofhuttenfeest verheugt zich de Israëliet mét zoon en dochter, ja met allen die binnen zijn poorten wonen (Deut. 16 : 14). Saul wreekt zich op de priester Achimelech voor diens hulp aan David en zegt tot hem: „Gij moet sterven, Achimelech, gij en uw gehele familie" (1 Sam. 22 : 16). Israëel wordt er toe geroepen de geboden des Heren in te prenten aan de kinderen (in het centrale Schriftgedeelte van Deut. 6:4).

Deze organische verbondenheid van de mens met zijn gezin blijkt ook in het Nieuwe Testament.

De prediking van de apostelen richt zich tot het „huis" (Matth. 10 vs. 12-14). Zó sterk is deze eenheid van het gezin, dat op het geloof van een hoofdman een knecht wordt genezen. Ik geef hier een uitspraak van een theoloog (Roger Mehl):

„Door individualisme en wijsgerig idealisme hebben wij opgehouden het gezin als een geestelijke grootheid te beschouwen, hebben wij vergeten dat Jezus dit gezien heeft als een solidair geheel voor Gods aangezicht en dat Hij wonderen verricht heeft voor een kind of een knecht vanwege het geloof van de vader van het gezin."* De oproep tot bekering richt zich in het Nieuwe Testament herhaaldelijk tot een collectiviteit: gans Israëel, een stad, een gezin. In de prediking op de eerste Pinksterdag weet de apostel Petrus van een belofte, die is „voor u en uw kinderen" (Handelingen 2 : 38). In de brief aan de Korinthiërs zegt de apostel Paulus ook van de kinderen uit een zgn. gemengd huwelijk, dat zij „heilig" zijn, d.i. apart gezet, behorende tot het uitverkoren volk.

De reformatoren hebben deze familiale solidariteit, waarin de mens met zijn gezin geroepen wordt te leven in de gehoorzaamheid aan de geboden en de beloften Gods onder woorden gebracht in de leer van het *verbond*. En de grondstelling van het verbond vinden we in een woord als Genesis 17 vs. 7:

„Ik zal mijn verbond oprichten tussen Mij en u en uw nageslacht in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u en uw nageslacht tot een God te zijn."

En vanuit dit verbond wordt de mens in Israëel geroepen tot het heil in de verbondenheid met zijn nageslacht:

„Kies dan het leven, opdat gij leeft, *gij en uw nageslacht*, door den Here, uw God, lief te hebben" (Deut. 30 : 19). Het Nieuwe Testament trekt deze lijn door. Ik denk daarbij niet alleen aan de prediking van Petrus op de eerste Pinksterdag („... belofte voor u en uw kinderen . . ."), maar ook aan de zgn. „huistafels" in de brieven waar aanwijzingen worden gegeven hoe de mens nu met zijn gezin zal leven uit de genade van onze Here Jezus Christus (Efeze 6 : 1-9 en Kolossenzen 3 : 18-4 : 6, waar we in de Nieuwe Vertaling als opschrift lezen: „De christelijke huisregels"). Trouwens, hield de eerste christelijke gemeente haar samenkomsten niet in de huizen? Braken zij het brood niet van huis tot huis?

De oudste gestalte van de christelijke kerk is de „huisgemeente". In dit verband hebben wij nu ook de kinderdoop te begrijpen. De kinderen waren lid van de kerk van Israëel en zij zijn ook lid van de christelijke kerk.

De verschillende plaatsen, waar in het Nieuwe Testament gesproken wordt over de doop van een „huis", zijn overbekend. Scherpzinnige brieveschrijvers hebben er mij opmerkzaam op gemaakt, dat in Handelingen 16 : 34 dan toch maar staat hoe het gehele huis van de gevangenvaarder in Filippi tot geloof gekomen was, als argument voor de stelling dat persoonlijk geloof en bekering moet voorafgaan aan de doop. Toevallig wordt dit vermeld, nadat tevoren al gesproken is over de doop van de gevangenvaarder met al de zijnen. Zodat men even scherpzinnig zou kunnen antwoorden, dat het „huis" onder de indruk van de doopsbediening tot geloof is gekomen! Maar beter lijkt mij het als vanzelfsprekend te beschouwen, dat de leden van dit gezin dank zij de familiale solidariteit mét de huisvader tot geloof kwamen, hetzij vóór dan wel na de doop (in Handelingen 18:8 gaat het geloof vooraf aan de doop).

Het wordt overigens een verschrikkelijk ondernemen om eerst te gaan vaststellen of ieder lid van dit huis wel tot persoonlijk geloof is gekomen vóórdat het kwam tot de doopsbediening: op een dergelijke manier zouden we de grond voor de doop dan toch weer verleggen naar de mens.

Of er tot het huis van de Romeinse hoofdman Cornelius (Hand. 10), van Lydia en de gevangenvaarder (Hand. 16), van Crispus (Hand. 18), Stefanus (1 Kor. 1) ook kleine kinderen behoord hebben, zuigelingen, doet hier overigens niets af of toe. Wezenlijk is, dat de mens gelooft mét zijn huis en zich laat dopen mét zijn huis en dat het Nieuwe Testament er geen behoefte aan heeft in alle gevallen een uitspraak te geven over het geloof van hen die tot het gezin behoren. Verder dat het Nieuwe Testament

in de prediking weet van een belofte die is „voor u en uw kinderen". *Hoe langer hoe meer kom ik tot de conclusie, dat de hele vraagstelling: Volwassendoop of kinderdoop?, tegenover het Nieuwe Testament onhoudbaar is.* Wij zijn bezig te strijden over een vraag die voor het Nieuwe Testament niet bestaat! Natuurlijk is de eerste doop die van een volwassene geweest, maar voor het Nieuwe Testament is het even natuurlijk dat deze volwassendoop een *gezinsdoop* was (de doop van een mens mét zijn huis) en de gezinsdoop sluit in zich de mogelijkheid van een *kinderdoop*. De praktische consequentie van het verstaan van de doop als een gezinsdoop is, dat hij dus ook als zodanig zal moeten worden bediend in de kerk van vandaag. Het hele gezin sta rondom de doopvont, wanneer de jongste spruit het „teken ten goede" ontvangt. Hiermee hangt ook samen, dat wij het hele gezin zien als ontvanger van het teken. Men zou met goed recht kunnen beweren, dat bij deze gezinsdoop het geloof voorafgaat aan de doopsbediening: de ouders spreken uit naam van het hele gezin het „ja" op de doopvragen. De verhouding van geloof en doop is veel ingewikkelder dan de briefschrijvers wel denken, juist bij de doop aan kinderen. Voor het kind, dat gedoopt wordt, gaat het teken vooraf aan het geloof: dit kind zal immers later voor de keus komen te staan, of het zijn doop „waar" wil „maken" voor zichzelf door een persoonlijke toe-eigening van de beloften Gods. Maar voor de ouders, die evenzeer ontvangen, wordt het teken gegeven, nadat zij hebben uitgesproken, dat zij in het geloof dit begeren.

Nog een andere praktische consequentie moge ik noemen: dat de hele vraag, wat er gebeurt met het kind dat ongedoopt gestorven is, voortkomt uit onze individualistische toespitsing op het kind als alleen maar ontvanger van de doop. Terwijl de kwestie, of de moeder aanwezig zal dienen te zijn bij de doopsbediening, zich nu uitermate gemakkelijk laat beantwoorden. Wanneer de doop het karakter heeft van gezinsdoop, en de ouders evenzeer ontvangers zijn van het sacrament, spreekt het vanzelf dat de moeder tegenwoordig zal zijn. Juist zij zal met vreugde het teken mogen ontvangen.

In de derde plaats zou ik de briefschrijvers willen attenderen op de éénheid van Oud en Nieuw Testament.

Wat dacht u: Is de God en Vader van onze Here Jezus Christus een andere God dan die van Abraham, Izaak en Jakob? Is de God van het Oude Testament een God van de gezinnen en van het volk, en die van het Nieuwe Testament er een van enkelingen? Daartegen strijdt alles, wat ik totnogtoe zei over de grote betekenis van het in-een-gezin leven ook voor het Nieuwe Testament. En het doopbevel van Mattheüs 28, waarin de gemeente wordt uitgezonden tot de volken. En verder de gehele samenhang van Oud en Nieuw Testament.

Ik ben het eens met hen die zeggen, dat er nergens in het Nieuwe Testament met zoveel woorden staat: „De doop is in de plaats van de besnijdenis gekomen". Ook in Kolossenzen 2 : 11 staat dat niet in directe zin. Het gaat hier over een geestelijke besnijdenis, een afgelegd hebben van het leven der zonde in het sterven van Christus, een besnijdenis die niet door mensenhanden geschiedt. Wel is frappant dat de apostel onmiddellijk daarna komt te spreken over de doop. Maar indirect mag deze gevolgtrekking wel gemaakt worden vanuit het geheel van het Nieuwe Testament (o.a. Kolossenzen 2 : 12). Er is onderscheid tussen Oud en Nieuw Testament. De ceremoniën van het Oude Verbond hebben hun vervulling gevonden in het offer van Christus en het is dus onjuist om aan de gelovigen van het Nieuwe Verbond nog de lasten op te leggen van het Oude (als bijv. het houden van de besnijdenis, het geven van tienden, het zich onthouden van arbeid op de zevende dag van de week). Sommigen overdrijven dat onderscheid zozeer, dat zij over de besnijdenis spreken als een „vleselijk" sacrament: waarbij de biologische samenhang der geslachten bepalend is, het „vleselijk" behoren tot Israël; en over de doop als een „geestelijk" sacrament: waarbij het dan aan komt op persoonlijke bekering, de geestelijke daad van overgave aan de Heer. Zij stellen dus het onderscheid tussen besnijdenis en doop gelijk met dat tussen natuurlijke en geestelijke geboorte. Maar op deze wijze wordt de prediking van het Oude Testament toch wel op een verschrikkelijke wijze miskend. Juist daar gaat een profetische kritiek over een volk, dat op zijn natuurlijke afstamming vertrouwt en de geestelijke gehoorzaamheid aan God verzuimt. De natuurlijke besnijdenis is niet voldoende, zegt de Here God in Deuteronomium 30; de Here wil geven een besnijdenis des harten. De profeet Jeremia predikt: „Besnijdt u voor den Here en doet weg de voorhuid van uw hart" (Jeremia 4 : 4; zie ook 9 : 25: „Zie de dagen komen, luidt het woord des Heren, dat Ik bezoeking zal doen over alle besnedenen die toch de voorhuid hebben.")

Ongetwijfeld zijn besnijdenis en doop niet identiek. De handeling is verschillend; het eerste sacrament bleef doorgaans beperkt tot Israël, het tweede komt tot alle volken. Maar dit onderscheid neemt niet weg, dat er ook en bovenal een éénheid is: beide zijn teken en zegel (uitdrukkingen ontleend aan Rom. 4 : 11) van een belofte „voor u en uw kinderen", die „geestelijk" moet worden verstaan. De reformatoren hebben dit alles op geniale wijze onder woorden gebracht in de leer van het Verbond. Wanneer mijn zondagavondlezingen een dogmatische verhandeling zouden zijn geweest, zou ik veel meer hebben moeten spreken vanuit de kennis van het Verbond. Nu gingen ze van „gesprek" tot „gesprek". Maar ik ben dankbaar dat ik in de beantwoording van de vele vragen met hernieuwde aandacht ben gaan ontdekken, hoe in het

begrip „Verbond" alles zit opgesloten (waarover wij nu zitten te tobben in ons gesprek met mensen, die maar moeilijk kunnen meekomen in het verstaan van de kinderdoop) :

*dat de beloften Gods voorafgaan aan onze bekering,
dat de mens gelooft en gedoopt wordt mét zijn huis,
dat er is een éénheid van Oud en Nieuw Testament,
een éénheid ook van besnijdenis en doop.*

Ten vierde zou ik mijn briefschrijvers toch willen vragen zich niet vast te bijten op één bepaalde tekst, maar liever zich te bewegen in het geheel van de Schrift. Een voorbeeld is de manier, waarop men omgaat met Markus 16 : 16, het bekende woord van Jezus. Ongetwijfeld is het zo, dat naar dit woord van Jezus zonder persoonlijk geloof geen zaligheid is. De tegenstanders van de kinderdoop concluderen: het geloof is de conditie voor het ontvangen van de doop, kinderen kunnen nog niet geloven, dus moeten de kinderen niet gedoopt worden.

Men heeft wel eens geprobeerd aan deze tegenwerping te ontkomen door te zeggen: er is in deze kinderen reeds een „kindergeloof", een kiem van wedergeboorte (wij mogen dit veronderstellen, omdat zij uit gelovige ouders geboren zijn), en daarom mogen wij ook de kinderen dopen. Op deze manier wordt de grond voor de doop verlegd naar de mens, naar een al of niet veronderstelde wedergeboorte, en niet gezien in de belofte, in het Verbond. U bemerkt wel, hoezeer ik alle streven een steunpunt te zoeken in ónze wedergeboorte, ónze gelovigheid tot in de wortel wil aantasten. Ik zou liever op de tegenstanders van de kinderdoop, die dan opereren met Markus 16 : 16, als volgt willen antwoorden (hierin gestimuleerd door de Franse predikant Pierre Ch. Marcel): Indien ge dit woord van Jezus zo geïsoleerd wilt verstaan, buiten het geheel van de Heilige Schrift, dan moet ge ook zeggen: een kind dat vroeg komt te sterven zal voor eeuwig verloren gaan. Immers is geloof conditie voor de zaligheid, kleine kinderen kunnen nog niet geloven, dus gaan zij verloren. Een verschrikkelijke conclusie, die niemand voor zijn rekening zal willen nemen. Even onjuist is het uit Markus 16 : 16 te doen volgen, dat kinderen niet gedoopt mogen worden.

Bovendien zou ik hun wederom willen zeggen: de volgorde van geloof en doop is bij de doop van kinderen ingewikkelder dan u denkt. U begaat hier weer de fout het kind alleen te zien als ontvanger van de doop. De ouders ontvangen mede. Hun antwoorden op de doopvragen gaan vooraf. De ouders belijden.

Wanneer een volwassene gedoopt wordt, gaat zijn belijden vooraf aan de doop. Wanneer kinderen gedoopt worden, gaat het belijden van de ouders

vooraf. Alleen voor het kind zelf volgt het geloof na de doop. En ik ben blij, dat wij de volgorde van doop en geloof ook zó mogen zien. Het bewaart er ons voor, de grond der zaligheid te zoeken in óns geloven en niet in de beloften Gods aan ons betekend en verzegeld.

In de Schrift zien wij zowel de volgorde van: geloof-doop, als van: doop - geloof. Als voorbeeld noem ik een woord van Paulus uit Romeinen 6, waar hij de gemeente roept op grond van haar gedoopt-zijn te geloven, deze doop waar te laten zijn in het leven: „Of weet gij niet, dat wij allen die in Christus Jezus gedoopt zijn, in zijn dood gedoopt zijn? Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat, gelijk Christus uit de doden is opgewekt door de majesteit des Vaders, ook wij in nieuwheid des levens zouden wandelen." Men heeft het willen bestrijden, dat de doop hier de grond is van ons geloof. De gemeenten, aan wie de apostel schreef, waren toch al gedoopt na gekomen te zijn tot geloof. Niemand kan zeggen, of daar tot de gemeente mensen behoord hebben die als kinderen gedoopt waren. Maar belangrijk is dit niet. Veel méér gewicht heeft, dat tot de gemeente gezegd wordt - en nu neem ik nog eens een ander woord van de apostel -: „Gij zijt begraven met Christus in de doop . . . Doodt dan de leden die op de aarde zijn: hoerij, onreinheid, hartstocht, boze begeerte en hebzucht. . ." (Kolossenzen 2 en 3). De gemeente wordt aangesproken op haar gedoopt-zijn en van daaruit geroepen tot een levend geloof en een nieuwe levenswandel. Indien de volgorde: doop - geloof niet evenveel recht heeft als die van: geloof - doop, zou ik prijsgegeven zijn aan de diepste wanhoop. Voor mijn kinderen en voor mijzelf.

Zo polemisch mogelijk zou ik hier de stelling willen neerschrijven, die ook geldt voor het avondmaal (en in de lezingen over dit tweede onderwerp veel bestrijding heeft ontmoet): *ik ontvang de doop niet omdat, maar opdat ik geloof*. Hetgeen niet uitsluit, maar insluit, dat ik de doop alleen maar kan ontvangen in de weg van het geloof (en hetzelfde geldt voor het avondmaal). Want de Here verlangt er naar, dat ik op zijn teken zal antwoorden met een oprecht geloof en een christelijke levenswandel.